

2. Барковская С. П. Русская православная музыка как компонент профессиональной подготовки педагогов-музыкантов в средних специальных учебных заведениях: дис. ... канд. пед. наук / С. П. Барковская. – М., 1999. – 160 с.
3. Богатов В. В. Формирование духовно-нравственных ценностей будущего учителя музыки: автореф. дис. ... канд. пед. наук / В. В. Богатов. – М., 1995. – С. 13–15.
4. Искусство в мире духовной культуры. – Киев : Наукова думка, 1988. – 280 с.
5. Кошмина И. В. Духовная музыка в самообразовании учителя / И. В. Кошмина // Проблемы художественно-эстетической подготовки современного учителя. – Иркутск, 1997. – 420 с.
6. Лазарева Т. В. Красота спасет мир: Программа: Музыка и пение (1-8 кл.) / Т. В. Лазарева. – М. : Соба, 1998. – 95 с.
7. Лосев А. Ф. Основной вопрос философии: Философия, мифология, культура / А. Ф. Лосев. М. : Политиздат, 1991. – 653 с.
8. Лотман Ю. М. Об искусстве / Ю. М. Лотман. – СПб., 2000. – 400 с.
9. Маценко Ж. М. Духовність: феномен психології та об'єкт виховання. – К. : Освіта України, 2010. – 100 с.
10. Современный словарь-справочник по искусству / Науч. ред. и сост. А. А. Мелик-Пашаев. – М. : 2000. – 816 с.

УДК 373.5.016:94

Михайличенко С. С.
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник Національного
музею медицини НАН України

МУЗЕЇ ІСТОРИЧНОГО ПРОФІЛЮ ЯК ЗАСІБ НАУКОВОЇ ТА ОСВІТНЬО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті визначається поняття музеїв історичного профілю та висвітлюється основний зміст їхньої роботи.

Ключові слова: музеї історичного профілю.

Михайличенко С. С. Музеи исторического профиля как средство научной и учебно-воспитательной работы учебных заведений. В статье определяется понятие музеев исторического профиля и освещается основное содержание их работы.

Ключевые слова: музей исторического профиля.

Mikhailichenko S. Museums historic profile as a means of scientific and educational activities of schools. The article defines the concept of museums and historical profile highlights the main content they are even working.

Key words: museum historical profile.

У Законі України «Про музеї та музейну справу» (від 29.06.1995 р.) музеї визначаються як «культурно-освітні та науково-дослідні заклади, що призначені для вивчення, збереження та використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, прилучення громадян до надбань національної та світової історико-культурної спадщини. Основними напрямками музейної діяльності є культурно-освітня, науково-дослідна діяльність, комплектування музейних зібрань, експозиційна, фондова, видавнича, реставраційна, пам'яткоохоронна робота» [1, с. 1].

Музеї історичного профілю – це група, до якої належать музеї, що збирають, вивчають і експонують матеріали про розвиток суспільства, про знаряддя праці, пам'ятки побуту й культури, створені народом упродовж століть, про народно-визвольний рух, визначні історичні події [2, с. 14]. Залежно від завдань, що стоять перед ними, від характеру і складу колекцій, музеї історичного профілю поділяються на загальноісторичні, військово-історичні, археологічні, етнографічні, історико-архітектурні та історико-культурні (музеї або заповідники).

Прикладами таких видів музеїв є Національний музей історії України, меморіальний комплекс «Національний музей Великої Вітчизняної війни», Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник, Національний музей «Чорнобиль», музей історії міста Києва, Музей гетьманства, Дніпропетровський історичний музей імені Дмитра Яворницького, Львівський історичний музей, Одеський історико-краєзнавчий музей, Харківський історичний музей і багато інших.

Для визначення ролі музеїв історичного профілю в суспільстві суттєве значення має розуміння їх соціальних функцій і загального призначення. Поняття соціальні функції щодо музейних установ виражає суспільне призначення музею, тобто ті вимоги, які висуває перед ним суспільство на тому чи іншому етапі розвитку.

Соціальні функції визначають місце і роль музею в житті суспільства в цілому і в системі закладів освіти, науки, культури, а також обумовлюють основні напрями музейної діяльності, організаційну структуру музею. Чітке уявлення про соціальні функції музею створює основу для плідного використання музейних зібрань у наукових і освітньо-виховних цілях [3, с. 21].

По-перше, музеї призначені для наукового документування явищ, процесів, закономірностей розвитку природи і суспільства (науково-документаційна функція); по-друге, вони покликані вирішувати завдання охорони культурно-історичних цінностей в інтересах національної і світової культури (охоронна функція); по-

третє, музеї є специфічними центрами наукових досліджень, на яких базується вся їх діяльність (дослідницька функція); і, нарешті, суспільство ставить перед музеями завдання активної участі у формуванні сучасної людини, розвитку її світогляду (освітньо-виховна функція).

Реалізуючи свою освітньо-виховну функцію, музей бере участь у вирішенні завдань поширення світогляду, формування наукових поглядів на історію у відвідувачів. Це здійснюється у поєднанні з реалізацією інших соціальних функцій, що випливають із завдання музеїв з документування: комплектування, охорона і дослідження колекцій музейних предметів, освіта і виховання – як невід’ємних частин цілеспрямованого науково-дослідного процесу.

Водночас така діяльність є винятково важливим внеском у виховання всебічно розвинутої особистості, в збагачення духовного життя, в раціональну організацію дозвілля і культурного відпочинку. При цьому головне завдання музеїв полягає не лише в поповненні історичних знань, а й у прищепленні навичок історичного мислення у різних за рівнем освіти категорій відвідувачів.

Окремі відвідувачі розглядають музей як одне з місць відпочинку, інші навідуються заради цікавості, викликані рекламою, а дехто йде в музей за інформацією, необхідною для роботи, навчання, підвищення науково-освітнього рівня [4, с. 153]. Це свідчить про соціально-економічні зміни в нашій державі, підвищення культурного і загальноосвітнього рівня народу, інтересу до історії, історичних пам’яток. Водночас це вказує на прагнення широких мас до споживання інформації шляхом безпосереднього контакту з першоджерелами. Музейні експозиції розповідають про безліч важливих і цікавих фактів і явищ мовою, яка не потребує перекладу. Історичні музеї дають змогу побувати у давньому минулому, побачити сьогодення людства, цивілізаційні здобутки і навіть зазирнути у майбутнє.

Важливим засобом для реалізації освітньо-виховної функції є науково обґрунтовані, повноцінні в художньому розумінні експозиції і виставки. За допомогою оригіналів музейних предметів експозиція дає змогу відвідувачеві ніби пережити історичні події, предметно підтверджуючи його абстрактні знання.

Для раціонального осмислення історичного матеріалу і його емоційного сприйняття не має суттєвого значення, як відбувається передача знань – тільки описово чи на основі предметів-оригіналів, які притаманні сучасній епосі. Предметний показ як такий – єдина можливість, яку мають музейні заклади, – забезпечує дієвість різноманітних форм впливу на відвідувачів, що будуються саме на цьому методі.

У межах нашого дослідження цікавою видається роль музеїв історичного профілю (з огляду на систему сучасної шкільної історичної освіти), що з кожним роком набуває все більшої педагогічної спрямованості та має за мету творчий розвиток учня.

На думку І. Медведєвої, нині музей стрімко здобуває популярність у широкому суспільному просторі, а його діяльність упевнено посідає одне з провідних місць у колі загальнопедагогічних інтересів [5, с. 3]. Таке розуміння ролі музею останнім часом викликало актуальність теоретичного осмислення музею як культурного і соціального інституту із визначенням його педагогічних можливостей (М. Гнедовський [6], А. Зінов’єва [7], А. Ключкіна [8], С. Пшенична [9]).

У сучасних реаліях європейського вибору України роль музеїв історичного профілю в організації дослідницької діяльності старшокласників з історії України постійно зростає, оскільки «мета діяльності музею полягає у залученні молодого покоління до вивчення та збереження історико-культурної спадщини свого народу, у формуванні освіченої творчої особистості та сприянні відродженню і розбудові національної системи освіти як найважливішої ланки виховання свідомих громадян Української держави» [10, с. 2].

Використовуючи різні форми музейної комунікації, серед яких найбільш специфічними є експозиції і виставки, музеї історичного профілю сприяють удосконаленню навчально-виховного процесу закладів освіти, а саме: допомагають педагогічним колективам загальноосвітніх закладів у впровадженні нових нетрадиційних форм роботи за інтересами; розширюють і поглиблюють загальноосвітню та професійну підготовку учнівської молоді засобами позакласної, позашкільної роботи; розвивають її творчі інтереси до пошукової, краєзнавчої, науково-дослідницької роботи; сприяють «олюдненню» історії і наближають її до розуміння учнями, надаючи альтернативні форми розвитку дослідницьких умінь за допомогою музейних експонатів; формують у підростаючого покоління розуміння нерозривного взаємозв’язку минулого, сучасного і майбутнього України, тобто історичну свідомість.

Творчий потенціал старшокласників сьогодні може і повинен використовуватися і школою, і музеєм. Якщо класична школа з її класно-урочною системою розрахована передусім на трансляцію знань від учителя до учня, як, зрештою, і класичний музей – на зберігання культурних пам’яток, то, об’єднавшись, вони набувають нової якості, нових можливостей, нових способів діяльності.

Зміст взаємодії школи і музею, її смислове навантаження розкриваються як на рівні окремих контактів, так і в контексті спільної діяльності.

З педагогічного погляду, поняття «взаємодія» визначається як «філософська категорія, що відображає процеси впливу об’єктів один на одного, їх взаємну обумовленість і породження одним об’єктом іншого. Взаємодія є об’єктивною та універсальною формою руху, розвитку, що визначає існування і структурну організацію будь-якої матеріальної системи» [11, с. 82].

Ураховуючи тему нашого дослідження, під поняттям «взаємодія школи і музею» ми розуміємо співпрацю двох закладів, спрямовану на розв’язання освітньо-виховних цілей навчання, зокрема історії України, та організацію дослідницької діяльності учнів старшої школи.

В організації дослідницької діяльності старшокласників у музеях історичного профілю наявні такі основні аспекти, які характеризують взаємодію школи і музею як процес: діючі індивіди, спільні дії, інформаційні зв'язки, взаємовплив, взаємостосунки, взаєморозуміння.

Отже, взаємодія школи і музею у спільній діяльності проявляється передусім у формі її організації, тобто спільних діяч, спрямованих на загальний результат праці. Саме спільні дії і викликають необхідність використання основних структурних складових діяльності (цілей, мотивів та ін.).

Взаємодія школи і музею спонукає до пошуку нових напрямів і вдосконалення форм і методів дослідницької роботи старшокласників, перетворює музей на осередок культурного дозвілля і творчості. Розширення напрямів роботи історичних музеїв з учнівською молоддю збагачує їхні педагогічні можливості, залучає учнів до вічних духовних цінностей, поглиблює виховний вплив на особистість.

Нами з'ясовано, що основними напрямками взаємодії школи та музею є освітньо-виховна і дослідницька діяльність, у межах якої провідне значення належить екскурсійній і виставковій роботі.

Аналізуючи теоретичні засади музейно-педагогічної діяльності, вважаємо за необхідне налагодження взаємодії школи і музею з метою оптимізації навчально-виховного процесу в сучасних соціокультурних умовах розбудови вітчизняної системи освіти, організації дослідницької діяльності старшокласників з історії України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про музеї та музейну справу» від 29 червня 1995 року № 249/95-ВР [Текст] // Голос України. – 1995. – 17 серпня.
2. Основи музеєзнавства, маркетингу та рекламно-інформаційної діяльності музеїв : посібник / авт. кол.: П. Горішевський, М. Дейнега, М. Ковалів, В. Мельник, Н. Рега та ін. [під ред. В. Великочого, Н. Гасюк]. – Івано-Франківськ : Плай. – 2005. – 64 с.
3. Музей и школа: пособие для учителя / авт. колл.: Е. Г. Ванслова, А. К. Ломунова, Э. А. Павлюченко и др.; [сост. Э. А. Павлюченко; под общ. ред. Т. А. Кудриной]. – М. : Просвещение, 1985. – 192 с.
4. Рега Н. Музей на переломі століть / Н. Рега, Я. Штрикало // Музей на межі тисячоліть: минуле, сьогодні, перспективи: зб. тез доп. та повідомлень Міжнар. наук. конф., присвяченої 150-літтю від дня заснування Дніпропетровського історичного музею ім. Д. І. Яворницького. – Дн-вськ : Вересень, 1999. – С. 153–155.
5. Медведева І. М. Історичний аспект формування освітньої діяльності музею / І. М. Медведева // Гуманізація навчально-виховного процесу: збірник наукових праць [за заг. ред. В. І. Сипченка]. – Слов'янськ : Вид. центр СДПУ, 2005. – Випуск XXIV. – С. 3–14.
6. Гнедовский М. Б. Музейная коммуникация как предмет музееведческого исследования / М. Б. Гнедовский, В. Ю. Дукельский // Музей – культура, общество : сборник научных трудов. – М., 1992. – 360 с.
7. Зиновьева Ю. В. Взаимодействие музея и общества как социокультурная проблема: автореф. дис. канд. культурологи. Санкт-Петербург. гос. ун-т культуры и искусств / Ю. В. Зиновьева. – СПб., 2000. – 19 с.
8. Ключкина А. И. Естественнонаучный музей как центр формирования экологической культуры: автореф. дис. канд. культурологии. Санкт-Петербург. гос. ун-т культуры и искусств / А. И. Ключкина. – СПб., 1999. – 23 с.
9. Пшеничная С. В. Музей как информационно-коммуникативная система: автореф. дис. ... канд. культурологии. Санкт-Петербург. гос. ун-т культуры и искусств / С. В. Пшеничная. – СПб., 2000. – 23 с.
10. Museum educator's handbook / by Graeme K. Talboys. Ashgate. England, 2005. – 184 p.
11. Педагогічний словник / За ред. дійсн. члена АПН України М. Д. Ярмаченка. – К. : Пед. думка, 2001. – 516 с.

УДК 165.742:004

Денежніков С. С.

кандидат філософських наук,
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

МЕРЕЖЕВІ СУБКУЛЬТУРИ СУЧАСНОГО СВІТУ: ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

У статті розглядається проблема виникнення і функціонування мережевих субкультур у сучасному світі та їх філософсько-методологічний аналіз

Ключові слова: мережева субкультура, NBIC, інформаційні технології, віртуальна реальність, кіберпростір, штучний інтелект.

Денежніков С. С. Сетевые субкультуры современного мира: философско-методологический анализ. В статье рассматривается проблема возникновения и функционирования сетевых субкультур в современном мире и их философско-методологический анализ.

Ключевые слова: сетевая субкультура, NBIC, информационные технологии, виртуальная реальность, киберпространство, искусственный интеллект.

Dyenezhnikov S. S. Network subculture of modern world: philosophical-methodological analysis. The problem of origin and functioning of network subcultures in the modern world and their philosophical-methodological analysis are examined in the article.